

FÖLDRAJZ

Általános érettségi tantárgyi vizsgakatalógus

► Splošna matura

A tantárgyi vizsgakatalógus a **2012.** évi tavaszi vizsgaidőszaktól érvényes az új megjelenéséig.

A katalógus érvényességéről mindig a folyó évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik abban az adott évben, amikor a jelölt érettségi vizsgát tesz.

ric

Državni izpitni center

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETŐ	4
2	A VIZSGA CÉLJAI	5
3	A VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE	7
3.1	A vizsga szerkezete	7
3.2	Feladattípusok és értékelésük	7
3.3	A vizsga és egyes részeinek értékelési kritériumai	8
4	VIZSGATARTALMAK ÉS - CÉLOK	11
4.1	Általános földrajz	11
4.2	A világ regionális földrajza	17
4.3	Európa regionális földrajza	20
4.4	Szlovénia földrajza	26
4.5	Magyarország földrajza	30
5	FELADATMINTÁK AZ ÍRÁSBELI VIZSGÁHOZ	33
5.1	Zárt típusú feladatok	33
5.2	Félig nyílt feladattípusok	35
6	A VIZSGA BELSŐ RÉSZE	37
6.1	Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok	37
6.2	Tanulmányi kirándulás	40
7	A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ JELÖLTEK	42
8	IRODALOMJEGYZÉK	43

1 BEVEZETŐ

Az általános érettségi Földrajz vizsgakatalógusa (a további szövegben katalógus) azoknak a jelölteknek¹ van szánva, akik az általános érettségi vizsgánál a földrajzot mint választható tantárgyat választották, valamint azoknak a tanároknak, akik ezt a tantárgyat tanítják és érettségi vizsgára készítik a jelölteket. A katalógus tartalmazza a vizsga céljairól, a vizsga tartalmáról, illetve a vizsga folyamatáról és értékelésének módjáról szóló adatokat. A katalógus az érvényben levő tanterven², valamint az érvényben levő *Általános Érettségi Vizsgakatalógusban* rögzített, az Általános érettségi vizsga országos vizsgabizottságának a vizsga szerkezetéről és a vizsgakatalógusokról szóló határozatain alapul.

A jelöltek egy követelményszinten vizsgáznak földrajzból. Az értékelés külső (az osztályzat 80 %-át, két feladatlapból álló írásbeli vizsgával lehet megszerezni) és belső (az osztályzat 20 %-át belső értékeléssel lehet kapni, amely terepmunkából és laboratóriumi gyakorlatból, valamint szakmai kirándulásból áll).

A külső vizsga megoldására összesen 3 óra (180 perc) áll a jelöltek rendelkezésére: 90 perc az 1. sz. feladatlapon és 90 perc a 2.sz. feladatlapon. A külső vizsgánál nem használnak atlaszt, hisz minden szükséges térkép és képanyag mellékelte a feladatlapokhoz.

¹ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

² Učni načrt. Geografija [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, ekonomska gimnazija: obvezni predmet (210 ur), matura (105 ur)/avtorji Anton Polšak ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

2 A VIZSGA CÉLJAI

► A vizsga célja a jelöltek képességeinek értékelése, éspedig:

1. a jelen saját és átfogó környezete térbeni megjelenítésének képessége, tekintettel a térbeli hatással bíró napi információk kreatív fogadására és megértésére;
2. a fontos természet- és társadalomföldrajzi jelenségek és folyamatok egyenkénti, valamint a köztük levő ok-okozati összefüggések megértése;
3. a természet- és társadalomföldrajzi jelenségek és folyamatok elrendeződése törvényességének, valamint ezek adott országok fejlettségére gyakorolt hatásának megértése;
4. a világ természeti, kulturális, civilizációs és politikai változatossága földrajzi okainak megértése;
5. a földrajzi környezetvédelem problémáinak, valamint az ember vágyai és a természet közötti egyensúly fenntartására való törekvések és a természet-fenntartható fejlődés megértése;
6. a termelés, a fogyasztás és életvitel kölcsönhatásának megértése a fenntartható fejlődés szempontjából;
7. az emberi jogok és az egyenlőség, mint a szolidaritás és felelősségtudat alapja a korszerű világban, megértésének képessége;
8. a helyi közösséghez, az államhoz, Európához és a világhoz való tartozás tudatos felfogásának képessége;
9. az egyediség és a közösség közti egyensúly keresésének képessége;
10. a térségben zajló természetes és társadalmi tényezők, jelenségek és folyamatok közvetlen és közvetett földrajzi megfigyelésének képessége;
11. különböző mércék ismerete a föld felszínének taglalása, illetve regionalizációja, valamint ezek fontossága a földrajzi magyarázat szempontjából;
12. a földrajzi forrásművek és irodalom (atlaszok, térképek, statisztikai adatok és grafikai ábrázolások, képanyag, cikkek), önálló használatának képessége;
13. a hazai táj alapvető tanulmányozásának és kutatásának képessége, valamint képesség bekapcsolódni a döntéshozatalba ennek fejlődéséről;
14. a földrajzi elmélet és gyakorlat közti kapcsolat megértése, valamint terepkutató képesség és rátermettség a munkára;
15. különböző korszakok jellemző földrajzi adatai, tényezői, jelenségei és folyamatai elemzésének és szintézisének képességének felmérése úgy, hogy a jelölnél a következők vannak értékelve:
 - kutatómunka kérdéseinek felismerése,
 - adatok gyűjtése, besorolása és összehasonlítása, valamint ezek másféle feldolgozása és bemutatása,
 - a tények megkülönböztetése a véleményektől,
 - az okok megkülönböztetése a következményektől,
 - az állítások érvekkel való alátámasztása,
 - álláspontok alátámasztása,
 - két lehetőség párhuzamos értelmezése,
 - a lényeg megkülönböztetése a lényegtelentől,
 - a részrehajlás felismerése,
 - általános és speciális földrajzi ismeretek átvitele és használata konkrét példákön (dedukció),
 - általánosítások az egyes példákról általános törvényességekre (indukció),

- megállapítások (következtetések) keresése és ezek alátámasztása érvekkel,
- különböző források alapján keletkezett információk szintézise,
- adatok és információk összegzése,
- elkövetkező történések előrejelzése és jóvondelése.

► **A vizsga célja a jelölt általános képességeinek értékelése is:**

1. különböző földrajzi tartalmak célirányú olvasásának és értelmezésének tehetsége;
2. a tudás közvetítésének tehetsége különböző módokon szóbeli-, írott-, grafikai- és egyéb formában;
3. földrajzi és egyéb problémák megoldásának tehetsége matematikai gondolkodásmóddal és értelmezéssel;
4. a tömegmédiák által kínált információk kritikus fogadásának tehetsége, az informatikus-kommunikációs technológia minél jobban rendszerezett alkalmazásának tehetsége úgy az önálló-, úgy a csoportmunkánál;
5. különböző nézőpontok értelmezése úgy, hogy a jelölt beleéli magát más emberek, csoportok és népek helyébe;
6. készségesség csoportmunkára és alkalmazkodásra - terepmunka, kirándulás, munkamegostás a terepen, aktív résztvevői készség a kiránduláson, valamint alkalmas beszámoló készítésére (az általános érettségi értékelésének belső része);
7. vállalkozói jártasság (tervezés, szervezés, elemzés, közlékenység, eligazítás, feladatvégrehajtás, értékelés stb.);
8. különböző kulturális és természetes jelenségek és jellegzetességek, valamint ezek kulturális és esetleges gazdasági jelentősége figyelembevételének képessége;
9. az egyén jogai és kötelezettségei megértése a gazdasági jóléti és környezeti problémák fenntartható megoldásainak érvényesítésénél.

3 A VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE

Az általános érettségi vizsga földrajzból külső (két feladatlapból álló írásbeli vizsga) és belső részből (terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint szakmai kirándulás) áll. A vizsgánál a 4. fejezetben (A vizsga tartalma és céljai) meghatározott célok vannak felmérve.

3.1 A vizsga szerkezete

► Írásbeli vizsga – a vizsga külső része

Feladatlap	Cím	Időtartam	Összostályzat része	Értékelés	Segédeszközök	Melléklet
1	Általános földrajz, A világ és Európa regionális földrajza	90 perc	40 %	külső	Töltőtoll vagy golyóstoll	Színes melléklet
2	Általános földrajz, Szlovénia és Magyarország földrajza	90 perc	40 %			
Összesen		180 perc	80 %			

Az 1. sz. feladatlap írásának befejezése után, azaz a 2. sz. feladatlap írásának kezdete előtt, 30 perces szünet van.

► Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint szakmai kirándulás – a vizsga belső része

	Összostályzat része	Értékelés
Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint szakmai kirándulás	20 %	belső
Összesen	20 %	

3.2 Feladattípusok és értékelésük

► Írásbeli vizsga

Feladatlap	Feladattípus	Feladatok száma	Értékelés
1	Zárt és félig nyílt típusú feladatok	20 do 40	mindegyik feladat 1-től 4 pontig; 50 pont
2	Zárt és félig nyílt típusú feladatok	20 do 40	mindegyik feladat 1-től 4 pontig; 50 pont

A zárt típusú feladatok a következők: kiegészítő feladatok (kiegészítés egy szóval vagy szókapcsolattal), rövid választ követelő feladatok (egy szóból álló felelet beírása), szöveg helyettesítő feladatok (hamis állítások helyettesítése), vagylagos feladatok (a feleletek pl. IGEN vagy NEM, igaz/hamis/nincs megadva), feleletválasztós feladatok, korrekciós feladatok (a szöveg megfelelő javításai), besorolásos és elrendezéses feladatok, összefüggést alkalmazó feladatok, következtetést igénylő feladatok, értelmező és kifejtő feladatok, többoldali választás társítása és rendezése, valamint adott szerkezeti elemekkel kidolgozott feladatok (több fogalom logikus egészbe fűzése).

A félig nyílt típusú feladatok a következők: rövid választ követelő feladatok (rövid válasz lejegyzése, görbe ábrázolása, definíció lejegyzése, felelet képekben, számítási feladat megoldása) és strukturált feladatok.

► Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint szakmai kirándulás

	Feladatszám	Osztályozás
Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok	4	48 pont
Szakmai kirándulás	1	12 pont
Összesen	5	60 pont

3.3 A vizsga és egyes részeinek értékelési kritériumai

3.3.1 Takszonómiai szintek arányai

Takszonómiai szintek	1. sz. feladatlap	2. sz. feladatlap	Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok, valamint szakmai kirándulás
I. ismeret	10 %	10 %	5 %
II. megértés és alkalmazás	20 %	20 %	10 %
III. analízis, szintézis, értékelés	10 %	10 %	5 %

A követelt tudásszint

I. szint – ismeret:

- felsorolás, felismerés, földrajzi tartalmak, tények, kifejezések, besorolások, fogalmak, elvek és általánosítások reprodukálása;
- alapvető kartográfiai és topográfiai tudás.

II. szint – megértés és alkalmazás:

- ok-okozati összefüggések megállapítása;
- példák keresése, saját példák felsorolása;
- problémák megoldása;
- bizonyítás, illetve érvelés.

III. szint – analízis, szintézis, értékelés (új problémák önálló megoldása, önálló magyarázat):

- analízis, összehasonlítás, megkülönböztetés, felismerés, különböző földrajzi tényező-, jelenség- és folyamat értékelése;
- saját elgondolások fejlesztése a megszerzett földrajzi ismeretek és munkamódszerek alapján;
- egyszerűbb földrajzi kutatómunka módszerének és technikájának alkalmazása.

3.3.2 A vizsga egyes részeinek értékelési kritériumai

ÍRÁSBELI VIZSGA

A vizsga külső részének értékelését külső értékelők fogják elvégezni, akik kötelesek értelemszerűen követni az értékelési utasításokat, amelyek tartalmazzák az egyes moderált feleleteket.

A feleleteket a zárt típusú kérdésekre a helyes megoldások alapján értékelik, az alacsonyabb szintű követelményeknél két helyes megoldást 1 ponttal is lehet értékelni.

A félig nyílt típusú feladatoknál a feleleteket 1 vagy több ponttal értékeli, attól függően, hogy hány elemet kéne tartalmaznia a várt feleletnek. Ennél a következő kritériumokat veszik figyelembe:

- minden fontos tény felsorolása a várt feleletnél;
- az összes lényeges elem felsorolása és ezek rendszerbe foglalt bemutatása (magyarázat, érvelés, a tények megfelelő egymásközi kapcsolata).

A jelölt nem kap pontot:

- ha nem írta le a feleletet,
- ha a felelet nincs összefüggésben a feladattal,
- ha a felelet teljes egészében helytelen,
- ha a helyes felelet mellett helytelen feleletet is leírt,
- ha a válaszok értelmetlenek, olvashatatlanok és érthetetlen javításokat tartalmaznak,
- ha a szlovén földrajzi neveket és földrajzi fogalmakat nem írta le teljes egészében hibátlanul,
- ha az idegen település- és más földrajzi név leírásánál több mint egy betűt hibázott,
- ha a magasabb takszonómiai szinten levő feladatoknál (magyarázat, analízis, szintézis, értékelés ...) válaszként elemeket írt vagy sorolt fel, de ezeket nem használta értelmes szókapcsolatban.

TEREPMUNKA ÉS LABORATÓRIUMI GYAKORLATOK, VALAMINT SZAKMAI KIRÁNDULÁS

A terepmunkát és laboratóriumi gyakorlatokat, valamint a szakmai kirándulást rendszerint a negyedik évfolyamban kivitelezük.

► Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok

A jelölt négy gyakorlatát értékeli, ebből kettő természet- és kettő társadalomföldrajzi gyakorlat. Így lehetővé tesszük a különböző munkamódszerek és technikák felülvizsgálatát és kivitelezését.

Mindegyik terepmunkáról és laboratóriumi gyakorlatról a jelölt beszámolót készít és átadja ezt annak a tanárnak, aki őt tanítja és irányítja (a további szövegben tanár). Ő minden elvégzett gyakorlatot **0-tól 12 pontig értékeli**. A jelölt mind a négy elvégzett gyakorlatért leg több **48 pontot** kaphat.

Értékelés

- előkészület a gyakorlatra:
az utasítások megfelelő betartása a munkára, valamint a terep-, laboratóriumi és számítógépes berendezések előzetes használatára (leg több **2 pont**);
- kivitelezés:
önállóság, pontosság és következetesség az adatgyűjtésnél és a méréseknél (leg több **4 pont**);
- írásbeli beszámoló:
az írásbeli beszámoló elkészítésére adott ajánlások és a minőség figyelembevétele, valamint a tanár által előírt időpont betartása a beszámoló átadásakor (leg több **6 pont**).

► Szakmai kirándulás

Az elvégzett szakmai kirándulásért a jelölt legtöbb **12 pontot** kaphat.

Értékelés

- felkészülés a szakmai kirándulásra:
aktív közreműködés a szakmai kirándulás tervezésénél és előkészítésénél:
anyaggyűjtés, a szakmai kirándulás részének bemutatása még a kivitelezés előtt
stb. (legtöbb **4 pont**);
- kivitelezés:
aktív közreműködés és a tanár utasításainak a betartása a szakmai kiránduláson:
beszámoló bemutatása, vezetés az út részén, feladatlapok megoldása listov,
jegyzetek készítése a terepen, megfelelő viselkedés stb. (legtöbb **4 pont**);
- írásbeli beszámoló:
az írásbeli beszámoló elkészítésére adott ajánlások és a minőség
figyelembevétele, valamint a tanár által előírt időpont betartása a beszámoló
átadására (legtöbb **4 pont**).

A jelölt a vizsga belső részére legtöbb 60 pontot kaphat, ami az összosztályzat 20 % teszi ki.

Az abszolút pontok százalékos pontokra történő változtatási sémája:

Abszolút pontok	1–3	4–6	7–9	10–12	13–15	16–18	19–21	22–24	25–27	28–30	31–33	34–36	37–39	40–42	43–45	46–48	49–51	52–54	55–57	58–60
Százalék pontok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

3.3.3 Végző osztályzat

A végző osztályzat a vizsga minden részéből (írásbeli vizsgából, terepmunkából és laboratóriumi gyakorlatokból, valamint szakmai kirándulásból) összeadott százalékos pontok alapján van meghatározva. Az Általános Érettségi Vizsga Országos Vizsgabizottsága az Országos Földrajz Érettségi Vizsgabizottság ajánlatára meghatározza a százalékpontok osztályzattá (1–5) változtatásának kritériumait. Ezek a kritériumok a tavaszi és őszi vizsgaidőszakban egyformák.

4 VIZSGATARTALMAK ÉS - CÉLOK

A vizsga külső részében általános és különleges ismereteket mérnek fel, a belső részében pedig a hatályban levő tanterv választott ismereteit is.

4.1 Általános földrajz

Tartalom	Célok
----------	-------

Bevezető

A jelölt

- leírja a földrajztudomány rendszerének alapjait.

A Föld keletkezése és szerkezete

- leírja a Föld belső szerkezetét;
- leírja és megmagyarázza a belső felszínformáló folyamatok hatásait (a kőzetlemezek mozgása, hegységek alakulása, vulkanizmus és földrengéses tevékenység) (premikanje litosferskih plošč, nastajanje gorovij, vulkanizem in potresna dejavnost);
- megmagyarázza, hogyan függ a Föld felszínének alakulása a belső és külső tényezőktől és folyamatoktól (fiatal gyűrthegységek, régi gyűrthegységek és röghegységek, üledékes lemezek, pajzsok, tektonikai árkok és medencék);
- felsorolja a földtörténeti korszakokat: prekambrium, paleozoikum (régebbi, fiatalabb), mezozoikum és kaenozoikum (harmadidő, negyedidő, pleisztocén és holocén), valamint összeköti őket a fontosabb hegységgyűrődések szakaszaival (kaledóniai-, herciniai- és alpidi orogenezisek)
- felsorolja a kőzetcsoportokat tekintettel keletkezésükre, valamint leírja a magmás-, metamorf- és üledékes kőzetek jellegzetességeit és használati értékeiket is;
- a geológiai térképet olvasva megállapítja a kőzetek fajtáit, típusait és korát.

A Föld felszíne

- felismeri, felsorolja és leírja a külső erőket és külső átalakító folyamatokat (mállás, denudáció, erózió, akkumuláció);
- megmagyarázza a mállás, erózió és akkumuláció következményeit, amelyek akár természeti katasztrófát is jelenthetnek;
- képanyagon és a természetben felismeri a domborzati formákat (folyóvízi-, glaciális-, karszt-, szél formálta és parti domborzat), valamint leírja keletkezésüket;
- megmagyarázza a glaciális domborzat keletkezésénél ismert tényezőket és folyamatokat;
- megmagyarázza az eljegesedés következményeit;
- megjelöli a térképen a glaciális domborzat térségeit;

- megmagyarázza a folyóvízi domborzat kialakulását;
- leírja a karsztfelszín keletkezését;
- különbözteti a karsztvidéket a nem karszti tájtól és megindokolja választását;
- leírja a különböző parttípusok keletkezését (ria, fjord, dalmát, esztuárumi, lagúna, delta) és a képeken megállapítja jellegzetességeiket;
- megkülönbözteti a domborzattípusokat a domborzati formáktól;
- elemzi a különböző domborzattípusokat, tekintettel alakmasságukra a lakottságra, mezőgazdaságra, közlekedésre és turizmusra.

Időjárás és éghajlat

- leírja az atmoszféra összetételét;
- különbözteti az éghajlati elemeket és tényezőket, valamint megmagyarázza a tényezők befolyását az éghajlati különbségekre;
- megmagyarázza a Föld és a légkör különböző felmelegedése- és lehülése-, valamint a hőmérsékleti övezetek kialakulásának okait (trópusi, szubtrópusi, mérsékelt, szubpoláris és poláris);
- megmagyarázza a légnyomás hatását a légköri folyamatokra;
- megmagyarázza az összefüggést a levegő hőmérséklete és páratartalma közt;
- a keletkezésükre tekintettel megmagyarázza a csapadékok fajtáit;
- megmagyarázza a nagy földi légkörcsét;
- megmagyarázza a szelek keletkezésének okait, valamint felsorolja és leírja fajtáit (planetáris, monszun, parti szél, lejtőszél, bóra, föhn);
- megmagyarázza az időjárás és az időjárási frontok közt lejátszódó folyamatokat, valamint az időjárás-változásokat a frontátvonulások közben a földrajzi középszélességeken;
- megmagyarázza az állandó légköri akciócentrumok fontosságát és hatásait Európa és Szlovénia éghajlatára és időjárására;
- éghajlati diagramok alapján megkülönbözteti és leírja a különböző éghajlati típusokat (egyenlítői, szavanna, mediterrán, nedves szubtrópusi, monszun, óceáni, kontinentális nedves, mérsékeltlen hideg, tundra, poláris, valamint száraz és félszáraz éghajlat az összes hőmérsékleti övezetben);
- megmagyarázza és felméri az éghajlat gazdaságra és emberi tevékenységekre gyakorolt befolyásait;
- leírja az időjárási katasztrófákat (árvíz, aszály, viharos zivatar, fagy, széltörés, ónos eső) és megmagyarázza őket a térkihasználás szempontjából;

Tartalom

Célok

- Európa és Szlovénia példáján leírja az időjárási előrejelzést;
- értékeli a legújabb planetáris éghajlati változásokat és a 21. századra vonatkozó előrejelzéseket;
- megmagyarázza az üvegházhatás következtében kibocsátott nagyobb mennyiségű gázok és a jelenlegi éghajlatváltozások közti összefüggést;
- megmagyarázza a takarékoskodás és az életvitel változtatásának szükségességét, tekintettel az üvegházhatás következtében kibocsátott gázok csökkentése érdekében történő állandó technológiai fejlődésre.

Talaj

- megmagyarázza a talaj keletkezését;
- megmagyarázza a talajképző tényezők befolyását a talaj keletkezésére, tulajdonságaira és termékenységére;
- leírja a talajszelvényt és szintjeit;
- felismer, megmagyaráz és értékeli néhány jellegzetes talajtípust a világon (forró és nedves területek vörössárga talaja, sivatagi talaj, vörös és barna mediterrán talaj, barna talaj, szürke erdei talaj, fekete talaj, gesztenyebarna talaj, szürke fakó talaj, tundratalaj, hegyi talaj);
- értékeli az ember befolyását a talajra és a talaj védelmének szükségességét.

Növényzet és állatvilág

- megmagyarázza a természetes és kultúrnövényzet jelentőségét az ember és tevékenységei számára;
- megmagyarázza a növényzet és talajok közti összefüggést;
- leírja a jellegzetes természetes növényzetcsoportokat hőmérsékleti övezetek és éghajlattípusok szerint (trópusi esőerdő, szavanna-, sivatagi- és mediterrán növényzet, lombhullató- és vegyes erdő, magas- és törpe fűű sztyepp, tűlevelű erdő, tundra- és hegyi növényzet), valamint megmagyarázza, hogy ezek hogyan alkalmazkodnak a környezeti tényezőkhöz (hőmérséklet, víz, talaj, domborzat, ember);
- megfelelő képanyag alapján leírja és térképen meghatározza a jellegzetes növényzetcsoportokat egyes kontinensek szerint;
- értékeli a természetes növényzet és az állatvilág védelmének fontosságát, valamint példákkal alátámasztja állításait;
- megmagyaráz egy példát az ember természetes növényzetre és az állatvilág átalakulására gyakorolt befolyásáról, valamint szerepéről a növényzet és állatfajok kihalásánál.

Vizek

- leírja a hidroszféra összetételét és megmagyarázza benne a különböző vizek részarányait;
- leírja a különbségeket a különböző vizek tulajdonságai között (tekintettel halmazállapotukra és minőségükre, az álló- és folyóvizeket, a szárazföld vizeit);
- megmagyarázza a víz körforgását a természetben;
- megmagyarázza a tengervíz fizikális és kémiai tulajdonságait, valamint az ebből adódó különbségek okát egyes tengereknél;
- megmagyarázza a hullámozás és a tengerjárás, valamint a tengeri áramlások okait;
- megnevezi és helyhez köti a fontosabb folyókat, tavakat, tengereket és más hidrológiai jelenségeket (azokat, amelyek a világ és Európa regionális földrajzának céljai közt szerepelnek) a világ és a kontinensek térképén;
- leírja a folyóvizek alapvető hidrológiai fogalmait (vízgyűjtő terület, vízrendszer, vízválasztó vonal, a tenger vízgyűjtő területe, vízjárás, a folyó vízhozama, vízállás);
- leírja azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a folyó vízjárásának alakulására;
- leírja a földalatti vizek jellegzetességeit;
- leírja a tavakat tekintettel keletkezésükre;
- értékeli az álló- és folyóvizek környezeti problematikáját, valamint ezek fontosságát az ember számára a jelenben és jövőben.

Népesség

- leírja azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják egy térség népességének a számát;
- megmagyarázza a népesség számának változásával kapcsolatos fogalmakat (születésszám, halandóság, természetes szaporulat, migrációs egyenleg, népességrobbanás, depopuláció);
- megmagyarázza a népesség különböző térbeni eloszlásának okát a világon, valamint megmagyarázza a természeti és társadalmi környezettel való összefüggését;
- leírja a különböző népességösszetétel jellegzetességeit (biológiai, társadalmi), ezek változásának okát a fejlődési korszakokon át (agrár-, ipari- és posztindusztriális társadalom) és a lakosságra gyakorolt hatásukat;
- adott példákon megmagyarázza a nemzetiségi összetétel változását a világon a vándorlások és a különböző népességnövekedés miatt;
- tekintettel az időre, időtartamára, irányára, okára és következményeire, felsorolja a vándorlások fajtáit;
- megmagyarázza a különféle vándorlás (migráció) okait és következményeit;

Tartalom**Célok**

- korfák tanulmányozása alapján különféle következtetéseket von le;
- elemzi a népességről szóló statisztikai adatokat, előrelátja a népesség jövőbeni fejlődését és annak következményeit.

Települések

- leírja a vidékies (nagyságuk és formájuk szerint) és városi települések alapvető felosztását, valamint jellegzetességeiket;
- elemzi a települések problematikáját (mércek a települések rendszerezésére, különböző településtípusok funkciója és szerepe, átalakulási folyamatok);
- megmagyarázza a városok szerepét és jelentőségét (a világ fejlett és kevésbé fejlett részeiben), valamint leírja szerkezetük alapvető jellegzetességeit
- megmagyarázza az urbanizáció és szuburbanizáció okait és következményeit.

Mezőgazdaság

- tekintettel a fejlődésre és az intenzítésra, leírja a mezőgazdaság formáit (belterjes, külterjes, monokultúras, polikultúras, piacra irányuló, önellátó, hagyományos, korszerű, szakosított, természetbarát, öntözéses, ültetvényes, nomád, vándorló), valamint megmagyarázza keletkezésük okait;
- különbséget tesz a földhasználat (föld kategória) és mezőgazdasági ágazatok közt;
- adott példák alapján értékeli a földhasználatot;
- értékeli a mezőgazdaság jelentőségét az élelmiszer- és nyersanyagellátás, valamint a kultúrtáj megőrzése szempontjából;
- megmagyarázza a táj elemei és a mezőgazdaság közti kapcsolatot (deagrarizáció, érdősítés, erdősödés, füvesedés, kultúrteraszok ...);
- leírja a mezőgazdálkodással kapcsolatos környezeti problémákat és megmagyarázza a térség problémáit a célszerűtlen gazdálkodás miatt.

Energetika és ipar

- összehasonlíttja az energiaforrások jelentőségét az emberiség számára a múltban és jelenben, valamint megmagyarázza a változások okait;
- összehasonlíttja az egyes energiaforrások előnyeit és hátrányait (megújuló, nem megújuló- fogyasztó, alternatív, fossziliás);
- elemzi a fogyasztó energiaforrások korlátoltságát, valamint befolyásukat a társadalom és gazdaság jövőbeni fejlődésére;
- leírja a már érvényesült- és új (biomassza) energiaforrásokat, valamint tanulmányozza az elkövetkező fejlődés lehetőségeit);
- leírja az ipar telepítő (lokációs) tényezőit;

- elemzi az iparágak (a régi-, új-, nehéz-, könnyű ipar és csúcstechnológia különböző ágai) telepítő tényezőinek változási okait a történelmi fejlődés során;
- adott példák alapján a múltból és jelenből megmagyarázza az ipar környezetre gyakorolt hatását, tekintettel a táj arculatára és a vizek-, a levegő-, valamint a talaj szennyezettségére
- a fennterthatóság szempontjából értékeli az ipar és a többi gazdasági tevékenység hatását a térség fejlődésére.

Közlekedés, telekommunikációs hálózat

- megmagyarázza a közlekedés és a közlekedési áramlatok közti különbségeket a múltban és jelenben;
- adatok alapján elemzi a közlekedés fajtáit (szárazföldi-, vízi- légi-, közúti-, vasúti, tengeri-, folyami-, folyami-csatorna-, repülő-, telekommunikáció) és összehasonlíttja őket;
- elemzi az egyes közlekedési fajta hatását a tájra és gazdaságra, tekintettel ezek fejlődésére;
- értékeli a korszerű közlekedési és telekommunikációs infrastruktúra jelentőségét a társadalomban.

Turizmus

- leírja a turizmus fajtáit (nyári, téli, egész évi, parti, hegyi, gyógyfürdői, falusi, vállalkozói, kongresszusi, kirándulási, vallási, tömeg);
- megmagyarázza és értékeli a különböző típusú idegenforgalmi térség fejlődésének feltételeit;
- megmagyarázza a turizmusból származó jövedelem különbségeit adott példák alapján a világból, Európából és Szlovéniából;
- felméri a turizmus jelentőségét a gazdaságra, valamint hatását a természetes és társadalmi környezetre a fenntartható fejlődés szempontjából.

Fenntartható fejlődés

- megmagyarázza a fenntartható fejlődés és ennek az összetevőivel kapcsolatos elképzelést és lényegét (környezet, térség, a térség értékei, gazdaság, az emberi társadalom fejlődése);
- leírja a a térségtervezés fontosságát és lényegét, valamint a nyilvánosság közreműködését a határozatok elfogadásának eljárásaiban;
- értékeli a különböző tevékenységeket a fenntartható fejlődés szempontjából, valamint a térség és egyes elemeinek komplexitását és korlátoltságát.

4.2 A világ regionális földrajza

Tartalmak	Célok
Bevezető	A jelölt <ul style="list-style-type: none">– leírja a világ gazdasági felosztásának mércéit (GDP/egy főre, társadalmi fejlődés indexe);– elemzi az okokat, tekintettel a különbségekre a világ gazdasági fejlettségének különbségeinek okaitanalizira razloge za razlike v gospodarski razvitosti po svetu.
Ázsia	<ul style="list-style-type: none">– ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket Ázsiában: Törökország, Izrael, Szaud-Arábia, Irán, Irak, India, Thaiföld, Indonézia, Kína, Mongólia, Japán, Arab-félsziget, Dekkán-félsziget, Indokínai-félsziget, Malájski-félsziget, Koreai-félsziget, Indonáz-szigetvilág, Himalája, Mt. Everest, Tibet, Szibéria, Mezopotámia, Indus menti síkság, Gangesz menti alföld (Hindusztáni-alföld), Bengál alföld, Kínai-alföld, Góbi, Arab-sivatag, Kaszpi-tó, Aral-tó, Eufrátesz, Tigris, Indus, Gangesz, Brahmaputra, Mekong, Jangce (Chang Jiang), Sárga folyó (Huang He), Amur;– leírja Ázsia domborzati egységeinek jellegzetességeit, (Arab-lemez-ősföld, Dekkán-ősföld, Himalája, Hindusztáni-alföld, Kínai-alföld);– leírja azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják Ázsia éghajlatát, különösen hangsúlyozva a monszun légkört;– éghajlati diagramok alapján felismeri az éghajlati típusokat és következtet az éghajlati körülményekre;– leírja az alapvető növényzeti övezeteket és megmagyarázza ezek kapcsolatát az éghajlati típusokkal;– értékeli az ázsiai vizek jelentőségét a lakosságra és gazdaságra;– leírja a legnagyobb ázsiai folyók jellegzetességeit (Sárga folyó, Jangce, Gangesz és Brahmaputra);– leírja Ázsia népességének jellegzetességeit (térbeni eloszlás, népsűrűség, faji összetétel);– ismeri a főbb ázsiai vallásokat (hinduizmus, buddhizmus, iszlám), ezek elterjedtségét és szerepét a mindennapi életben;– leírja és összehasonlítja a mezőgazdaság különböző formáit (nomád állattenyésztés, öntözéses földművelés, belterjes önellátó földművelés, ültetvényes mezőgazdaság) Ázsiában;– értékeli a zöld forradalom hatékonyságait és felleli annak összefüggését az éhínséggel;– összehasonlítja az ázsiai országok (Japán, "ázsiai kistigrisek", kőolajtermelő országok, India, Kína, Banglades, Afganisztán) és megmagyarázza a különbségek okát.

Afrika

- ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket Afrikában: Egyiptom, Szudán, Nigéria, Kenya, Dél-afrikai Köztársaság, Atlasz, Etióp-magasföld, Sárkány-hegység, Tó-fennsík, Fokföldi-hegység, Szahara, Száhel, Namib, Kongó-medence, Kalahári-medence, Viktória-tó-medence, Csád-tó, Viktória-tó, Tanganyika-tó, Nílus, a Niger és Kongó folyók, Zambézi, Orange, Guineai-öböl, Kanári-áramlás, Benguela-áramlat, Agulhas-áramlás;
- leírja Afrika főbb domborzati egységeinek keletkezését és jellegzetességeit (Atlasz, Tó-fennsík, Sárkány-hegység);
- leírja az éghajlati tényezőket és befolyásukat az éghajlatra, külön hangsúlyozva a nagy földi légkört;
- megmagyarázza az éghajlati- és növényzeti övezetek közti összefüggést;
- értékeli az afrikai folyóvizek jelentőségét (Nílus, Niger, Kongó) az afrikai népesség számára;
- értékeli a korszerű demográfiai változások okait és következményeit;
- megmagyarázza az aszály, éhínség, szegénység és betegségek okait és következményeit;
- leírja a tipikus betegségeket (malária, álomkór, aids) Afrikában és összefüggésbe hozza őket a földrajzi jellegzetességekkel;
- megmagyarázza a gyarmatosítás és neokolonializmus múltbeli és korszerű következményeit;
- megmagyarázza az önellátó és a piacra irányuló mezőgazdaság jellegzetességei közti különbségeket, külön hangsúlyozva a vándorló földművelést és nomád állattenyésztést, az öntözéses és ültetvényes mezőgazdaságot, valamint ezek természeti viszonyoktól való függőségét;
- elemzi a bányászat fejlődésének lehetőségeit Afrikában és összefüggésbe hozza közetösszetételével;
- megmagyarázza az afrikai országok függőségét az ércek és energiaforrások exportjától, valamint ennek következményeit.

Latin-Amerika

- ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket Latin-Amerikában: Brazília, Argentína, Peru, Venezuela, Mexikó, Középamerikai-földhíd, Karib-szigetek, Nagy-Antillák, Kis-Antillák, Bahama-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Yukatan-félsziget, Kuba, Karib-tenger, Andok, Brazil-fennsík, Guyanai-fennsík, Orinoco-alföld, Amazonas menti síkság, Gran Chaco, Pampák, Patagónia, Tűzföld, Atacama, Orinoco, Amazonas, Paranáy, Perui-áramlat, Brazíliai-áramlás;
- megmagyarázza a Latin- és Dél-Amerika közti különbséget;
- megmagyarázza a tektonikai működés következményeit Közép-Amerikában;

- leírja Dél-Amerika domborzati egységeinek (Andok, Brazil-fennsík, Amazonas menti síkság, Pampák) természetföldrajzi jellegzetességeit;
- megmagyarázza Közép- és Dél-Amerika gyarmati múltját;
- megmagyarázza Latin-Amerika gyarmatosításának következményeit a gyarmatosítók és gyarmatok számára;
- elemzi a népesség faji összetételét és a különbségeket a lakottságban Közép- és Dél-Amerikában;
- értékeli az őshonos lakosság szerepét a korszerű társadalomban;
- megmagyarázza a különbségeket Közép- és Dél-Amerika egyes részei (Középamerikai-földhíd, Kuba, Venezuela, Pampák) gazdasági irányultságában);
- leírja a brazil régiók társadalomföldrajzi jellegzetességeit (Észak, Észak-kelet, Közép-nyugat, Dél-kelet, Dél);
- elemzi az Amazonas menti trópusi erdő irtásának okait és értékeli ennek következményeit;
- leírja a geopolitikai viszonyokat (katonai junta, gerilla, kokain maffia, nagybirtokossági viszonyok).

Észak-Amerika (Angolamerika)

- ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket Észak-Amerikában: USA, Kanada, Kanadai-pajzs, Appalache-hegység, Központi-síkság, Sziklás-hegység, Nagy-medence, Kalifornia, Florida, Alaszka, Mississippi, Szt. Lőrinc-folyó, Colorado, Nagy-tavak, Mexikói-öböl, Kaliforniai-áramlás, Golf-áramlás, Labrador-áramlás;
- leírja Észak-Amerika domborzati és éghajlati jellegzetességeit;
- értékeli Észak-Amerika felfedezésének következményeit az indián lakosság számára;
- megmagyarázza a bevándorlás folyamatát és a lakosság jellegzetességeit, valamint ezek következményeit;
- leírja az egyedi amerikai társadalom kialakulását és értékeli a multikultúra szerepét az emberek együttélésében;
- leírja a lakosság faji és szociális jellegzetességeit az USA –ban és Kanadában;
- megmagyarázza a belső vándorlások jellegzetességeit az USA –ban, valamint az imigrációs politikát az USA –ban és Kanadában;
- megmagyarázza a mezőgazdaság alapvető jellegzetességeit az USA –ban (mezőgazdasági földterületek kialakítása, mezőgazdasági övezetek, korszerű változások a mezőgazdaságban);
- megmagyarázza a régi ipari övezet keletkezésének okait és leírja a jelentősége csökkenésének következményeit;

Tartalmak**Célok**

- megmagyarázza azoknak a tényezőknek fontosságát és összefonódását, amelyek befolyásolják az USA iparának átszervezését és áttelepítését (az új iparkörzetek, a csúcstechnológia, a Szilícium-völgy, »a napos övezet« kialakulásával).

Ausztrália és Óceánia

- ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket Ausztráliában és Óceániában: Ausztrália, Új-Zéland, Mikronézia, Polinézia, Melanézia, Nagy-Vízválasztó-hegység, Középausztráliai-síkság, Ausztrál-fennsík (pajzs), Tasmania, Nagy-homoksivatag, Darling, Murray;
- leírja Ausztrália természetföldrajzi jellegzetességeit;
- megmagyarázza a bevándorlási folyamatot Ausztráliába és lakosságának alapvető jellegzetességeit;
- elemzi a népesség mai etnikai összetételét Ausztráliában és értékeli az ausztrál őslakosok helyzetét;
- megmagyarázza az éghajlati és hidrológiai körülmények befolyását az ausztrál mezőgazdaságra (a mezőgazdaság formái és irányultságai);
- leírja az ausztrál bányászat és ipar jellegzetességeit;
- elemzi az ausztrál export változásait a 2. világháború után;
- értékeli az atomkísérletek, természeti katasztrófák és éghajlati változások hatását a turizmusra Óceániában.

Sarkvidékek

- ismeri és megjelöli a térképen a következő földrajzi neveket a sarkvidékeken: Északi-sarkvidék (Arktisz), Déli-sarkvidék (Antarktisz), Grönland, Északi-jeges-tenger;
- leírja a sarkvidékek természet- és társadalomföldrajzi jellegzetességeit;
- megmagyarázza az éghajlati változások okát és feltételezhető következményeit a sarkvidékeken.

4.3 Európa regionális földrajza

Tartalmak**Célok**

A jelölt

- megmagyarázza és értékeli az aktuális eseményeket Európában;
- leírja az EU korszerű intézkedéseit a káros környezeti változások megakadályozása-, valamint a fenntartható fejlődést szavatoló törekvések betartása céljából helyi-regionális és globális szinten.

Fekvése

- leírja és megjelöli a térképen Európa határait;
- meghatározza Európa földrajzi fekvését, tekintettel a többi földrészre és hőmérsékleti övezetre;
- ismeri az előnyöket, amelyek az EU tagságból erednek;
- ismeri és megjelöli a térképen Európa regionális (Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa, Délkelet-Európa) és politikai felosztását, valamint az európai országok fővárosait.

Természetföldrajzi jellegzetességek

- ismeri és megjelöli a térképen:
- a táblás vidékeket, ill. az óidei üledékes takaróval fedett ősföldeket (Orosz-tábla, Finn-tábla);
- a pajzsokat, ill. az ősföldeket (Balti-pajzs);
- hegységeket (Skandináv-hegység, Skót-felföld, Pennine-hegység, Cambriai-hegység, Ardennek, Vogézek, Francia-középhegység, Német-középhegység, Cseh-középhegység, Pireneusok, Alpok, Appenninek, Dinári-hegység, Kárpátok, Balkán, Rodope, Urál);
- alföldeket, síkságokat (Germán-lengyel-alföld, Kelet-európai-síkság, Pó-síkság, Román-alföld);
- medencéket (Párizsi-medence, Kárpát-medence);
- félszigeteket (Skandináv-, Pireneusi- / Ibériai-, Appennin-, Balkán-);
- tengereket és öblöket (Északi-tenger, Balti-tenger, Boteni-öböl, Finn-öböl, Vizcayai-öböl, Földközi-tenger, Adriai-tenger, Égei-tenger, Fekete-tenger);
- tengeri szorosokat (Gibraltári-szoros, La Manche, Boszporuszi-szoros);
- folyókat (Temze, Loire, Szajna, Rhone, Rajna, Elba, Visztula, Odera, Tejo, Ebro, Pó, Duna, Tisza, Morva, Vardár, Marica, Don, Volga);
- jezera (Bodeni-tó, Genfi-tó, Comói-tó, Balaton, Ohridi-tó);
- leírja a geológiai fejlődést és a vele kapcsolatos domborzati jellegzetességeket;
- megmagyarázza Európa földtani szerkezetét, valamint összeköti azt az érc- és energiaforrások lelőhelyeivel;
- leírja a parttípusokat és megjelöli elhelyezkedésüket Európa térképén;
- megmagyarázza az éghajlatot befolyásoló tényezőket;
- megnevezi és leírja Európa különböző éghajlati típusait;
- meghatározza az éghajlat befolyását a különböző természetes növényzettípus számára;

- leírja és megmagyarázza az ember szerepét a természetes növényzet megőrzésénél, illetve változásánál.

Társadalomföldrajzi jellegzetességek

- ismeri és megjelöli a térképen: a főbb iparkörzeteket (»Black country«, Ruhrvidék, Szilézia, Donyeck-medence), a »kék banánt«, a »naposövezetet«, az európai népességtengelyt;
- megmagyarázza a népesség térbeni elhelyezkedését és a népsűrűséget, összefüggésben a természetföldrajzi tényezőkkel;
- felsorolja a főbb vallásokat (katolikus-, protestáns- és pravoszláv/görögkeleti vallás, iszlám), ismeri elterjedtségüket Európában és befolyásukat a társadalmi viszonyokra;
- felsorolja és megjelöli a fő nemzetiségek és nyelvcsoportok (germán, szláv, román/újlatin, finnugor, balti, baszk, görög, albán) térbeni elhelyezkedését;
- megjelöli térbeni elhelyezkedését és megmagyarázza a nemzetiségi-vallási problémák okait és következményeit (baszk-, észak-ír kérdés, belga nemzetiségi kérdés, albán-, bosnyák kérdés);
- elemzi a 20. század migrációs áramlatainak okait és leírja ezek fajtáit Európában, valamint megmagyarázza az ezzel összefüggő társadalmi problémákat;
- leírja a mezőgazdaság alapvető jellegzetességeit és korszerű problémáit Európában, valamint megmagyarázza a közös mezőgazdasági politika jelentőségét az Európai Unióban;
- leírja az energiaforrások jelentőségét és elemzi az energia-ellátás problematikáját Európában;
- megmagyarázza a turizmus jelentőségét Európa turisztikai térségeinek fejlődésére;
- megmagyarázza a különbségeket a gazdasági fejlődésben Európa központi térségei és peremvidékei közt;
- választott környezeti-térbeni problémákat elemez (nagyvárosok, iparkörzetek, Alpok, Mediterránium) és utal a megoldásukra;
- megmagyarázza az európai országok különböző országos és regionális szintű közösségekbe történő kapcsolatainak céljait;
- leírja az EU keletkezését, fejlődését, bővülését és működését.

Észak-Európa

- leírja Észak-Európa nordikus- és balti államokra való felosztását;
- tekintettel a domborzati jellegzetességekre, leírja kontinentális jégtakaró terjedelmét és következményeit;

- értékeli Észak-Európa éghajlatát a lakosságra, a mezőgazdaságra, a közlekedésre és a turizmusra kifejtett jelentősége szempontjából;
- megmagyarázza balti államok nemzetiségi összetételének problematikáját;
- felsorolja az energiaszolgáltatás fő forrásait az északeurópai országokban és megmagyarázza ezek energiapolitikáját lényeges jellegzetességeit;
- leírja a csúcstechnológia fejlődését és jelentőségét Svédországban és Finnországban;
- értékeli a halászat jelentőségét Norvégia és Izland számára, valamint megmagyarázza a túlméretezett halászat következményeit a természetes egyensúly és a halászat jövőjének szempontjából;
- megmagyarázza az erdőgazdagság és fafeldolgozás fontosságát Finnország példáján;
- adatok alapján elemzi Észak-Európa államainak gazdasági fejlődését.

Nyugat-Európa

- értékeli azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják Nyugat-Európa éghajlatát;
- tekintettel a mezőgazdaság fejlődésére, értékeli Nyugat-Európa természetföldrajzi jellegzetességeit;
- leírja Nyugat-Európa gazdasági fejlődésének fő jellegzetességeit és problémáit, megmagyarázza azokat a tényezőket, amelyek serkentették, valamint összehasonlítja az elért fejlettségi szintet Európa és a világ más részeinek fejlettségével;
- térképek és képanyag segítségével elemzi az ipar fejlődésének és átalakulásának jellegzetességeit Nagy-Britanniában;
- megkülönbözteti Nagy-Britanniát Angliától és az Egyesült Királyságtól, valamint Írországot Észak-Írországtól;
- Nagy-Britannia és Írország lakosságának nemzetiségi és vallási összetételét ok-okozati összefüggésben összeköti a közösségek közti viszonyokkal;
- elemzi a mezőgazdaság természeti lehetőségeit Írországban és összeköti ezeket az írek kivándorlásával;
- meghatározza »Benelux« jelentését;
- térkép és képanyag alapján leírja a Benelux-államok domborzatának jellegzetességeit, valamint összeköti ezeket a lakossággal és gazdasággal összefüggő viszonyokkal;
- leírja a polderek keletkezését, jellegzetességeit és jelentőségét;
- leírja azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a magasan fejlett holland mezőgazdaságot, majd összehasonlítja ezt a Szlovéniaival;

- megmagyarázza Hollandia nagy veszélyeztetettségét az árvizek miatt és leírja, hogy hogyan védekezik a lakosság ellene (Delta- projekt);
- elemzi Belgium lakosságának nemzetiségi összetételét és megmagyarázza, hogy hogyan próbálnak megoldást találni a nemzetiségi kérdésre;
- leírja Franciaország lakosságának nemzetiségi összetételét és értékeli az ország politikáját az ott élő nemzetiségek jogainak szavatolására, valamint összehasonlítja ezt a szlovén politikával;
- leírja Franciaország centralista berendezésének jellegzetességeit;
- értékeli Franciaország gazdaságának jellegzetességeit és energetikai alapjait.

Dél-Európa

- értékeli A Földközi-tenger jelentőségét az idegenforgalmi fejlődés szempontjából a mellette elterülő országok számára;
- adatok alapján összehasonlítja a turizmus fejlettségét Görögországban, Olaszországban és Spanyolországban, valamint megmagyarázza a regionális fejlődés különbségeit a tengerpart és belterületek közt (litoralizáció);
- tekintettel a természeti körülményekre (az aszály problémája), leírja a mezőgazdaság jellegzetességeit és fejlődési lehetőségeit;
- felméri a mezőgazdasági terményeik jelentőségét az európi piac számára;
- összehasonlítja dél- és észak Olaszország gazdasági fejlettségének szintjét, valamint leírja ezen különbségek következményeit.

Közép-Európa

- térkép és képanyag alapján leírja Közép-Európa domborzatának kialakulását és jellegzetességeit;
- megmagyarázza az Alpok kőzettelépítését;
- értékeli a közúti és vasúti hágók jelentőségét az Alpok átjárhatóságának szempontjából;
- értékeli a közlekedést az Alpokban a környezetvédelem szempontjából és leírja az alpesi országok a környezetszennyezés csökkentését szorgalmazó intézkedéseit;
- térkép alkalmazásával elemzi a turizmust az Alpokban, valamint értékeli ezt gazdasági és környezeti szempontból;
- leírja Svájc lakosságának jellegzetességeit;
- megmagyarázza az egyesült Németország keletkezését, valamint az egyesülés következményeit a német gazdaságban és társadalomban;

- megmagyarázza a Ruhrvidék és Szilézia átalakulásának folyamatát.
- elemzi a mezőgazdaság fejlődését és jellegzetességeit Magyarországon, valamint összehasonlítja ezt a szlovén mezőgazdasággal;
- leírja a Kárpát-medence geológiai fejlődését és a fő domborzati formákat;
- felismeri és felsorolja a legfontosabb folyóvizeket (Duna, Tisza, Zala, Rába, Dráva, Marcal, Zagyva, Sajó, Körösök) és tavakat (Balaton, Fertő-tó, Velencei-tó, Tisza-tó, Vörös-tó, Szelidi-tó, Sóstó, Fehér-tó)
- éghajlati diagramok alapján leírja;
- megmagyarázza a népességfejlődés fő jellegzetességeit;
- felsorolja a magyarországi nemzetiségeket és megmagyarázza Rábavidék fejlődésének különlegességeit;
- a magyarországi tanulmányi kirándulás előkészületei alapján leírja a főváros fejlődését;

Délkelet-Európa

- leírja a domborzat kialakulását és jellegzetességeit;
- klimogramok alapján különböző éghajlati típusokat elemez;
- leírja bizonyos nagyobb választott tájegységek természetföldrajzi jellegzetességeit (Kárpát-medence, Havasalföld, Dinári-hegység, Kárpátok, Balkán, Rodope);
- elemzi a lakosság nemzeti-, nyelvi- és vallási összetételét, valamint a nemzetek együttélésének problémáit 1991 előtt és utána;
- leírja Dél-kelet-Európa államai gazdasági fejlődésének és problémáinak alapvető jellegzetességeit.

Kelet-Európa

- térkép és képanyag alapján leírja a domborzat, az éghajlat és növényzet jellegzetességeit, valamint megállapítja ennek hatását a lakottságra;
- megmagyarázza a népességfejlődés lényeges jellegzetességeit és az etnikai problémákat;
- leírja a politikai- (demokratizáció, nemzetiségek közti súrlódások, oroszosítás), gazdasági- (privatizáció, denacionalizáció, természeti források kihasználása) és szociális (a társadalom rétegződése) folyamatokat, valamint ezek kulcsproblémáit;
- értékeli a mezőgazdasági termelés természeti és társadalmi lehetőségeit a privatizálás előtt és utána;
- elemzi a nehézipar fejlődésének lehetőségeit, az energiaforrások jelentőségét, valamint értékeli a mai és valamikori gazdasági irányultságot;
- leírja a környezeti problémákat.

4.4 Szlovénia földrajza

Tartalmak

Célok

A jelölt

- megmagyarázza és értékeli a jelenlegi történéseket Szlovéniában;
- megmagyarázza nemzeti identitás tudatosságát és értelmezését kapcsolatban a világi és európai identitással.

Szlovénia fekvése, valamint ennek fontossága természeti és társadalmi környezetére

- leírja Szlovénia természet- és társadalomföldrajzi sokszínűségét;
- értékeli Szlovénia fekvését és helyzetét Európában és az EU-ban;
- leírja Szlovénia törekvéseit a függetlenségre és csatlakozását a nemzetközi kapcsolatokba.

Domborzat és kőzetösszetétel

- térképek és képanyag alkalmazásával megmagyarázza Szlovénia kőzetösszetételének és felszínének geológiai fejlődését;
- megmagyarázza a kőzetösszetétel befolyását a domborzatra, vízellátásra, lakottságra és mezőgazdaságra;
- leírja, valamint megjelöli a térképen a felszín típusait és a hozzá tartozó domborzati formákat.

Éghajlat, talaj, növényzet, állatvilág és vizek

- megmagyarázza az éghajlati- és más tényező (fekvés, domborzat, tengertől való távolság, uralkodó nyugati szelek, időjárási akcióközpontok) befolyását az éghajlati elemekre;
- éghajlati diagramok alapján felismeri a fő éghajlati típusokat (szubmediterrán/mérsékeltén földközítengeri, nedves kontinentális/mérsékeltén kontinentális, hegyi/alpesi), leírja ezek fő jellegzetességeit és ismeri térbeni elhelyezkedésüket;
- leírja Szlovénia legelterjedtebb talajait (barna karbonátmentes talaj, rendzina talaj, savanyú és lúgos barnatalaj, folyó menti talaj/fluvisol, glejtalaj/glejsol és pszeudoglejes talaj, terra rossa), megmagyarázza kapcsolatukat az anyakőzettel és a domborzati viszonyokkal, valamint jelentőségüket a mezőgazdaság számára;
- leírja a bioklimatikus magassági övek jellegzetességeit;
- leírja a tűlevelű-, vegyes- és lombhullató erdők jellegzetességeit és elterjedtségét;
- értékeli az erdők szerepét egyes szlovén tájakban az ember és a természetes környezet számára, valamint felsorolja azokat a tényezőket, amelyek veszélyeztetik az erdőket;
- leírja a szlovéniai folyók hidrográfiai jellegzetességeit;

- hidrogramok alapján felismeri a szlovéniai folyók vízjárását és megmagyarázza az őket befolyásoló tényezőket;
- megmagyarázza a karsztvizek és a talajvíz jellegzetességeit, valamint érvekkel alátámaszsa a szennyezés előtti védelmük elkerülhetetlenségét;
- megmagyarázza a szlovéniai folyók, tavak és a tenger szennyezettségének okait, valamint ennek következményeit a természetes és társadalmi környezet számára;
- felsorolja és meghatározza a térképen a szlovéniai tavakat (Bohinji-tó, Bledi-tó, Triglavi-tavak, Cerknikai-tó, Ptuji-tó, a Velenjei-medence tavai), leírja őket keletkezésük szerint és értékeli jelentőségüket a turizmus és energetika számára;
- leírja a vízi élőhely fogalmát és megjelöli a térképen a: Ljubljana-láp, Pohorje-lápok, Cerknikai-mező és Sečovljei-sóparlói elhelyezkedését, valamint megmagyarázza a vízi élőhelyek jelentőségének változását a tájban az ember szemszögéből a múltban és jelenben;
- leírja a szlovén tenger jellegzetességeit, valamint megmagyarázza jelentőségét a természetes és társadalmi környezetre;
- megmagyarázza Szlovénia veszélyeztetettségét a természeti katasztrófák (elemi csapások) miatt, valamint leírja a legelterjedtebb katasztrófák okát és hatását (földrengések, árvizek, földcsuszamlások, elemi csapások).

Lakosság

- leírja Szlovénia természetes népességmozgásának és nemi-korszerinti összetételének jellegzetességeit és összehasonlíttja ezeket a választott európai országokban (Olaszország, Magyarország, Horvátország, Ausztria, Franciaország, Lengyelország, Írország, Albánia);
- leírja a második világháború utáni belső- és az országhatárokat átvélő vándorlások okát és következményeit;
- elemzi Szlovénia lakosságának nemzetiségi összetételét, valamint értékeli a kultúrák és nemzetiségek közti együttélés jelentőségét;
- megmagyarázza mások identitásának különböző megítélését, valamint a sztereotípiák és előítéletek legyőzésének lehetőségeit;
- meghatározza a térképen a szlovén nemzetiségi kisebbség térségét Olaszországban, Ausztriában és Magyarországon;
- összehasonlíttja a szlovén nemzetiségi kisebbség helyzetét Magyarországon, Ausztriában és Olaszországban.

Települések

- leírja a települések fejlődésének tényezőit és ezek funkciók szerinti felosztását;

- képanyag segítségével leírja a különböző településtípusokat;
- elemzi a vidéki települések különböző típusait Szlovéniában;
- szlovén körülményekben megmagyarázza az urbanizáció és szuburbanizáció folyamatát.

Mezőgazdaság és vidék

- megmagyarázza a mezőgazdaság különböző jellegzetességeit Szlovéniában (mezőgazdasági irányultság, változások a mezőgazdaságban, regionális különbségek);
- elemzi a mezőgazdaság problémáit és fejlődési lehetőségeit;
- megmagyarázza a birtokösszetétet Szlovéniában;
- megmagyarázza a mezőgazdaságban foglalkoztatott lakosság számának csökkenésének az okát és következményeit;
- megmagyarázza a mezőgazdaság szerepét a szlovén vidék változásánál;
- leírja az EU szlovén mezőgazdaságra gyakorolt mezőgazdasági politikájának hatását.

Energetika és nyersanyagok

- leírja Szlovénia energiaforrásait és a megújuló energiaforrások alkalmazásának lehetőségét;
- felsorolja és a térképen megmutatja a szlovén vízerőműveket (Fala, Formin, Medvode, Vrhovo, Plave), valamint értékeli a szlovén folyók vízhozam-kihasználságát;
- megmutatja a térképen a szénlelőhelyeket és értékeli a szenet mint energiaforrást;
- leírja a szénbányászat szerepét egyes környék, illetve térség fejlődésében és vázolja a bányászat következményeit;
- a térképen meghatározza a hőerőműveket és az atomerőmű helyét;
- leírja a földgáz- és a kőolaj szállítási irányát és jelentőségét, valamint Szlovénia energetikai ellátásával járó lehetséges gondokat;
- vázolja a különböző energiaforrások arányait Szlovénia villanyenergia – ellátásában és felméri őket az energiaszükséglet szempontjából;
- leírja a Szlovén energetikai objektumok hatását a környezetre.

Ipar

- elmagyarázza az ipari fejlődést és megmagyarázza az ipar térbeni elosztását fázisokként: 19. század, a két világháború között, a második világháború után és Szlovénia önállósulását követően;

Tartalmak

Célok

- elemzi egyes iparág fejlődését (fa, vas és acél, élelmiszerfeldolgozó, vegyi, gépkocsi, elektrotechnikai) Szlovéniában;
- elmagyarázza azokat a kihelyező – elhelyező tényezőket, amelyek befolyásolták egyes iparágazat megjelenését;
- elemzi az iparban munkát vállaló lakosság arányának változását;
- képanyag segítségével elemzi az ipar pozitív és negatív befolyását.

Közlekedés

- jellemzi Szlovénia közlekedési fekvését;
- leírja és elemzi szlovénia egyes közlekedési hálózatát: közúti (Slovenika, Ilirika, ötös és tízes korridor), vasúti (Zidani Most, Pivka, Divača, Pragersko), légi (ljubljanai-, maribori- és portoroži reptér) és vízuti (Luka Koper), majd jellemzi ezek jelentőségét Szlovénia egyes térségei szempontjából;
- megmagyarázza a közlekedés jelentőségét a gazdasági fejlődésre;
- jellemzi a közlekedés okozta veszélyeztettségét a környezetnek.

Turizmus

- jellemzi Szlovénia természetes adottságait az egyes idegenforgalmi ágazat fejlődésének szempontjából;
- összehasonlíttja a szlovén turizmus jellegzetességeit a szomszédos országok kínálatával;
- megnevezi és a térképen megmutatja Szlovénia idegenforgalmi térségeit és központjait: Kranjska Gora, Kanin, Bovec, Bled, Bohinj, Planica, Krvavec, Pohorje, Cerkno, Rogaška Slatina, Radenci, Moravci, Ptuj, Čatež ob Savi, Podčetrtek, Dolenjske Toplice, Portorož, Strunjan, Lipica, Škocjanske jame, Postojnska jama;
- leírja az egyes idegenforgalmi típusok jellegzetességeit Szlovéniában;
- elemzi a turizmus szerepét a szlovén gazdaságban;
- megmagyarázza a turizmus pozitív és negatív befolyását a tájra.

Tájbeli és környezeti ellentétek Szlovéniában

- leírja az egyenlőtlen regionális fejlődés következményeit;
- megmagyarázza a védett területek kialakításának okait;
- megmagyarázza a TNP létezésének pozitív és negatív következményeit.
- felméri a helytelen környezetkezelés következményeit és a természetes források célszerűtlen alkalmazását;

- kifejti az egyén és a társadalmi csoportok jogát és kötelességét a fenntartható fejlődés érvényre juttatásához a gazdasági, jóléti és környezeti problémák megoldásakor helyi és országos szinten;
 - tényleges önismeretet formál saját képességeiről és lehetőségeiről a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos konkrét akciók tervezésénél és kivitelezésénél.
- Slovének a határmenti térségben**
- ismeri és meghatározza a térképen azoknak a tájaknak a földrajzi nevét, ahol határon túli szlovének élnek: Olaszország (Val Canale – Kanal-völgy, Rézia, Velencei Szlovénia, Trieszti-térség, Görz és Gradiska térsége, Görc, Trieszt), Ausztria (Gail-völgy – Zilja, Klagenfurti-medence, Juantal, Villach, Klagenfurt, Bleiburg), Magyarország (szlovén Rábavidék, Szentgotthárd)
 - elemzi a nemzetiségi jogokat és a kisebb-, illetve nagyobb mértékű asszimiláció fő okait azokban a térségekben, ahol határontúli szlovén kisebbség él.

4.5 Magyarország földrajza

Magyarország fekvése és ennek fontossága a természeti és társadalmi környezetre

A jelölt

- értékeli a Kárpát-medence földrajzi helyzetét;
- értékeli Magyarország természet- és társadalomföldrajzi helyzetét Európában és az EU-ban.

A domborzat és kőzetösszetétel, talajok, éghajlat, növényzet és a vizek mint az élet tényezője

- megmagyarázza a Kárpát-medence földtani fejlődését és felismeri a fő domborzati formákat;
- megmagyarázza néhány tipikus talaj jellegzetességeit;
- felméri a talaj jellegzetességeit a mezőgazdasági művelésre;
- megmagyarázza az éghajlati tényezők befolyását a Kárpát-medence éghajlatára;
- éghajlati diagramok alapján elemzi a kontinentális éghajlat jellegzetességeit Magyarország tájain;
- leírja Magyarország folyóvízhálózatát;
- megnevezi és megjelöli a térképen a legnagyobb tavakat, meghatározza őket tekintettel keletkezésükre, valamint leírja jelentőségüket a turizmus és más tevékenységek számára;
- felsorolja a legnagyobb vízi élőhelyeket és ismeri szerepüket az ökológiai egyensúly fenntartásánál;

Tartalmak**Célok**

-
- megállapítja a legnagyobb ártereket és leírja a lehetőségeket a rendezésükre;
 - leírja a természetes- és kultúrnövényzetet Magyarországon.

Lakosság

- ismeri Magyarország fő demográfiai jellegzetességeit;
- megállapítja az aktuális demográfiai folyamatok okait és következményeit;
- leírja a nemzetiségi közösségek helyzetét Magyarországon (Rába menti szlovének és mások);
- összehasonlítja Magyarország és a szomszédos országok lakosságának korfáit;
- statisztikai adatok alapján következtet az elkövetkező népességfejlődés jellegzetességeire.

Települések

- képanyag segítségével felismeri a települések típusát és leírja azok szerkezetét;
- felvázolja a vidéki települések problematikáját;
- leírja Budapest városi vonzáskörzetét (agglomerációját);
- megmagyarázza a főváros és a nagyobb régiócentrumok fontosabb feladatkörét.

Gazdaság és energetika

- elemzi a mezőgazdaság jelentőségét Magyarországon és megnevezi fő mezőgazdasági térségeit, valamint azok jellegzetes kultúráit;
- megmagyarázza a mezőgazdaságban foglalkoztatott lakosság csökkenő számának okait;
- értékeli a mezőgazdaság szerepét a földrajzi környezet átforgalmazásánál;
- összehasonlítja Magyarország mezőgazdaságának jellegzetességeit az EU országokéval;
- felméri az ipar telepítő tényezőit;
- felsorolja a legfontosabb ásványkincseket és ismeri azok lelőhelyeit;
- összehasonlítja az ipari ágazatokat egykor és ma;
- leírja a megújuló energiaforrások alkalmazásának lehetőségeit Magyarországon;
- a képanyag segítségével meghatározza a fő energetikai létesítményeket és azok környezeti hatását;
- ismeri a fő ipari központokat és térségeket;
- felméri Magyarország közlekedési helyzetét;

Tartalmak**Célok**

-
- megmagyarázza a közlekedés befolyását az ipar fejlődésére és megállapítja a környezet, a közúti forgalom általi veszélyeztetettség szintjét.

Turizmus

- felméri Magyarország természet- és társadalomföldrajzi adottságait a turizmus fejlesztése szempontjából;
- felsorolja a magyarországi turizmus fajtáit;
- megnevezi és meghatározza a térképen Magyarország főbb turisztikai térségeit;
- felméri a turizmus pozitív és negatív hatásait a tájra;
- kiemeli Magyarország nagytájai ökológiai problémáit, megnevezi ezek okát és lehetséges módokat választ megoldásukra.

Magyarország nagytájai

- ismeri Magyarország regionalizációjának kritériumait;
- megnevezi és a térképen megmutatja Magyarország nagytájakait (Alföld, Kisalföld, Dunántúli-középhegység, Dunántúli-dombság, Észak-magyarországi-középhegység, Nyugat-magyarországi peremvidék (Alpokalja));
- meghatározza Magyarország régióinak természet- és társadalomföldrajzi jellegzetességeit;
- minősíti Magyarország és Szlovénia határmenti régiói kapcsolatainak jelentőségét és következményeit;
- méltatja a kultúrák és a nemzetek közötti együttélést, főként Magyarország és Szlovénia határmenti térségeiben.

5 FELADATMINTÁK AZ ÍRÁSBELI VIZSGÁHOZ

Csak néhány zárt-, illetve félig nyílt típusú feladatminta van bemutatva, de az 1. sz. és 2. sz. feladatlapban a felsoroltak mellett másféle feladatokat is lehet alkalmazni.

5.1 Zárt típusú feladatok

5.1.1 Összefüggést kereső feladat

A világ egy-egy választott térségéhez írja a megfelelő parttípust úgy, hogy mindegyik betűt csak egyszer alkalmazza.

_____ Skandinávia nyugati partja	A lagúna típusú tengerpart
_____ Finnország déli része	B ria típusú tengerpart
_____ Spanyolország északnyugati partja (Galícia)	C esztuárium típusú tengerpart
_____ velencei tengerpart	D part menti szigetek és zátonyok
_____ Nagy-Britannia délkeleti partja (Temze)	E fjord típusú tengerpart

(2 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

E, D, B, A, C

Öt vagy négy helyes feleletért 2 pont, háromért vagy kettőért pedig 1 pont jár.

5.1.2 Feleletválasztós feladat

A Déli-vasút kiépítése Triesztig serkentette az ipari fejlődést a vasút mentén. A felsorolt ipari térségek közül karikázza be azokat, amelyek az ipari félholdhoz tartoznak:

- Idrija Črni revir Koperi-tengermellék Mežica- völgy Sp. Savinja- völgy
(Fekete bányakörzet)

(1 pont)

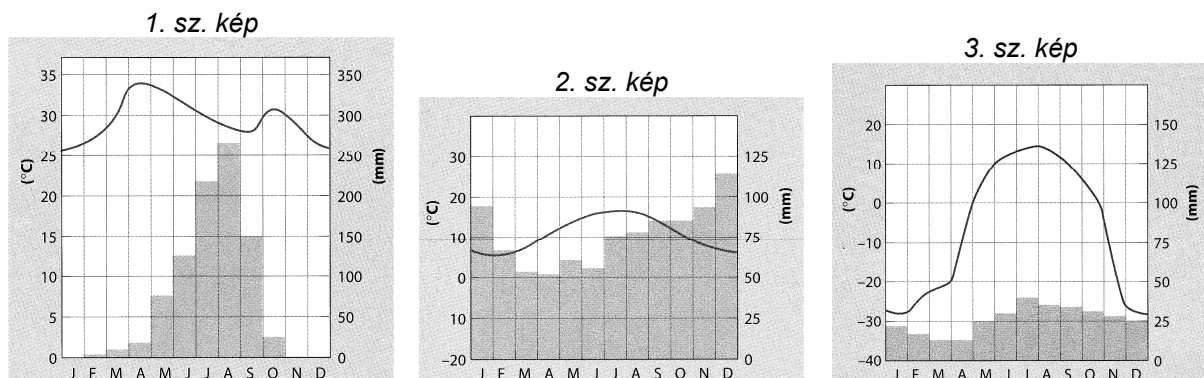
Megoldások és értékelési utasítás

Črni revir (Fekete bányakörzet), Spodnja Savinja-völgy

1 pont

5.1.3 Besorolásos és elrendezéses feladatminta

Az 1., 2. és 3. számú képek három különböző éghajlat jellegzetességeit ábrázolják.

(Forrás: D. Waugh. Geography: an Integrated Approach. Walton-on-Thames: Nelson, 1995. 295, 304, 306 oldalak)

Mindegyik számhoz írja azt természetes növényzettípust, amely a képen bemutatott ugyanazzal a számmal jelölt éghajlatra jellemző. A következő fogalmak közül választhat:

trópusi esőerdő	1	_____
tundranövényzet	2	_____
lombhullató erdő	3	_____
szavannanövényzet		
tajga		
sztyeppek növényzete		

(2 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

- 1 szavannanövényzet
- 2 lombhullató erdő
- 3 tajga

Három helyes feleletért 2 pont, kettőért vagy egyért pedig 1 pont jár.

5.1.4 Vagylagos feladatminta

Karikázza be az IGEN szót, ha az állítás helyes, illetve a NEM szót, ha helytelen.

IGEN	NEM	Szlovéniában a túlevelű erdő a legelterjedtebb, miközben a lombhullatóból van legkevesebb.
IGEN	NEM	Az utóbbi években a fásításnak köszönhetően az erdők aránya leginkább a nagyobb hajlásszögű földterületeken növekedett.
IGEN	NEM	A felső erdőhatár azon a magasságon jelentkezi, ahol a júliusi középhőmérséklet 5 és 7 °C között mozog.

(2 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

NEM, IGEN, NEM

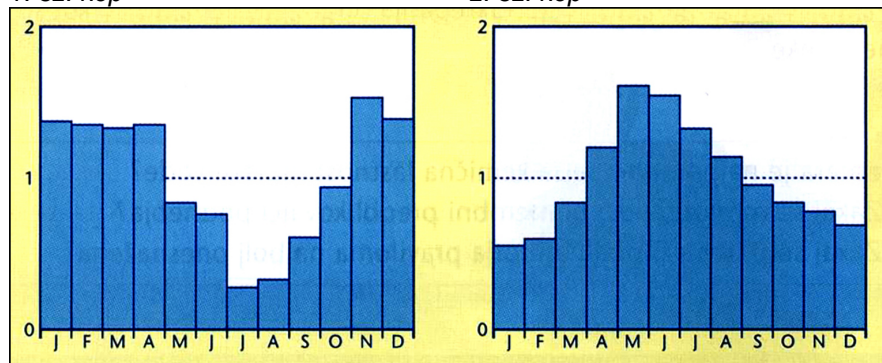
Három helyes feleletért 2 pont, kettőért pedig 1 pont jár.

5.1.5 Értelmező és kifejtő feladatminta

Tekintettel a hidroenergetikai kihasználtságra, fejtsse ki az 1. és a 2. sz. képen ábrázolt két szlovéniai folyó vízjárásának előnyeit.

1. sz. kép

2. sz. kép

(Vir: J. Senegačnik in B. Drobňak. Obča geografija za 1. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan, 2002. Str. 126)

1. sz. kép: _____

2. sz. kép: _____

(2 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

1. sz. kép: A legmagasabb vízhozam az év hideg időszakában akkor teszi lehetővé a nagyobb villamosenergia-termelést, amikor a legnagyobb ennek fogyasztása. (1 pont)

2. sz. kép: A villamosenergia-termelés az év meleg időszakában a legnagyobb, amikor a többi folyó alacsonyabb vízhozammal rendelkezik. (1 pont)

Összesen 2 pont.

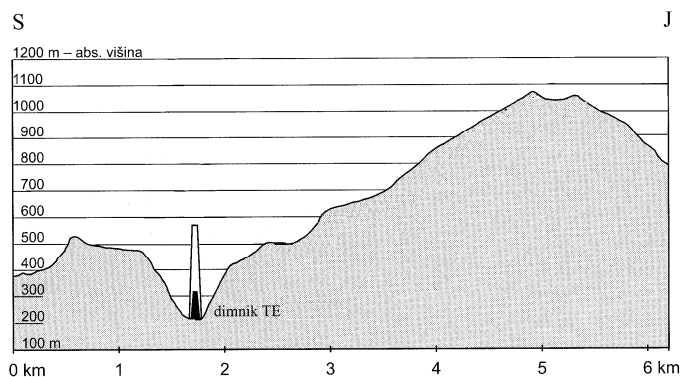
5.2 Félig nyílt feladattípusok

5.2.1 Rövid választ követelő feladatok

1. példa

A hőerőmű közelében a környezetre gyakorolt negatív hatásokat a természeti körülmények is fokozhatják. Tekintse meg a képet, majd nevezzen meg egy természetföldrajzi elemet és írja le annak hatását a nagyobb mértékű szennyezésre.

Kép

(Forrás: M. Špes. Degradacija okolja kot dejavnik diferenciacije urbane pokrajine. Ljubljana: Inštitut za geografijo, 1998. 75. oldal)

Természetföldrajzi elem: _____

Leírás: _____

(2 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

Természetföldrajzi elem: domborzat / a domborzat zártága / a völgyben fekvés / medence. (1 pont)

Leírás: A kismértékű széljárás mérges gázok koncentrációját okozza a völgyben, ami veszélyes az emberek egészségére nézve / a káros gázok koncentrációja miatt megsérül a növényzet / télen a völgybe zárt gázok miatt füstköd (smog) keletkezhet / a gyenge széljárás miatt a völgyben sok a porszem, ami növeli a ködképződés lehetőségét. (1 pont)

Összesen 2 pont.

2. példa

Írja le a szuburbanizáció hatását a vidéki települések külső arculatára.

(1 pont)

Megoldások és értékelési utasítás

Eltűnnek a gazdasági épületek / a mezőgazdasági területek kisebb aránya / a lakóházak és az egész település megváltozott, korszerűbb arculata / a településben új szolgáltatások és ipari létesítmények jelennek meg, / javul az infrastruktúra, jobbak az utak, a gyalogosok számára járdák épülnek / a település terjedése.

1 pont

6 A VIZSGA BELSŐ RÉSE

A vizsga belső része terepmunkából és laboratóriumi gyakorlatokból áll, ami tanulmányi kísérleteket és szimulációkat is tartalmazhat, valamint szakmai kirándulás is tartozik hozzá. A vizsga ezen részét, összhangban az érvényes vizsgakatalógussal általában a negyedik évfolyamban kivitelezik.

► Utasítások a terepmunka és a laboratóriumi gyakorlatok, valamint a szakmai kirándulás kivitelezésére

A földrajzi kutatások alaptechnikái és módszerei megismerése a gyakorlatok része.

A terepmunka során a jelölt megfigyel, mintákat gyűjt, kérdőívet tölt ki, feltérképez, mér, összegyűjti és csoportosítja az adatokat, térképen és táblázatokban ábrázolja, elemzi, összefoglalja és értékeli őket.

A terepmunka része laboratóriumi gyakorlat is lehet. A jelölt a méréseket és elemzéseket megfelelő felszerelés alkalmazásával elvégezheti a terepen vagy megfelelő laboratóriumban az iskolán is.

A vizsga kötelező része a szakmai kirándulás is, amit Szlovéniában vagy a szomszédos országok határmenti térségében is kivitelezhetnek.

A szakmai kirándulás általában egy napos. A jelölt még előtte felkészül rá, közben aktívan közreműködik és beszámolót készít róla.

A jelölt a tanár által elkészített utasítások alapján minden egyes elvégzett gyakorlatról és a szakmai kirándulásról beszámolót készít. A beszámolókat a tanár folyamatosan értékeli és az iskolai archívumban a jelölt mappájában őrzi.

A vizsga belső része az összosztályzat 20 % teszi ki. Az értékelés belső. A tanár az értékelésnél figyelembe veszi az értékelési utasításokat (3.3.2 fejezet) és az abszolút pontok százalékos pontokra történő változtatási sémáját.

Az értékelő lapot a tanár átadja az Általános Érettségi Iskolai Érettségi Bizottság titkárának.

Amennyiben a jelölt bármilyen igazolható ok következtében nem végzi el az összes előírt gyakorlatot vagy szakmai kirándulást, a tanár pótfeladatot ad neki a vizsga belső tartalmaiból.

A tanár az iskolaév kezdetén, amikor a belső vizsgarészre utasítást ad, meghatározza és közli azt is, hogy mi az az igazolt ok, ami miatt a jelölt pótfeladatot kaphat (haláleset a családban, komoly betegség, fontos sport- vagy más verseny ...).

A jelölt, aki nem végzi el a belső vizsgarészt, a vizsga ezen részére nem kap pontot.

6.1 Terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok

A jelöltnek négy gyakorlatát értékelik, ebből kettő természet-, kettő pedig társadalomföldrajzi.

6.1.1 Célok

► A terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok természetföldrajzi tartalmai

A jelölt:

- tájékozódik a természetben és a térképen;
- az iránytűt és térképet alkalmazva mozog a természetben;
- méri és átszámítja a térképen levő távolságokat;
- kőzetmintákat gyűjt, csoportosítja és összehasonlíttja őket;
- domborzati keresztmetszeteket rajzol;
- felismeri azokat a tényezőket és folyamatokat, amelyek hatnak a domborzatra;

- megfigyeli, vázlatot készít és leírja a tipikus domborzati formákat;
- méri a lejtők hajlásszögét;
- homokozó segítségével szimulálja a folyami-denudációs domborzat keletkezését;
- összefüggéseket állapít meg a domborzat jellegzetességei, kőzetösszetétel és talajművelés közt;
- méri az éghajlati elemeket, elemzi az összegyűjtött adatokat és összehasonlítja őket a megfelelő átlagokkal;
- összehasonlítja az adatokat Szlovénia időjárási körülményeiről;
- különböző éghajlati adatokat ábrázol és értékeli;
- megfigyeli és ábrázolja a talaj keresztmetszetét;
- megállapítja a talaj alapvető tulajdonságait;
- felméri az összefüggéseket a talaj és talajművelés, valamint a növényzet közt;
- megállapítja a talaj károsodásának formáit;
- felismeri a növényzettípusokat és az uralkodó növényfajtákat, valamint értékeli őket a többi földrajzi elem szempontjából;
- megállapítja a vízhálózat jellegzetességeit;
- méri a víz fizikai és kémiai tulajdonságait;
- felbecsüli a szennyezettség fokát;
- megállapítja az ember hatását a vizekre;
- kíséri az árvizek következményeit;
- megállapítja a partok és folyópartok jellegzetességeit.

► A terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok társadalomföldrajzi tartalmai

A jelölt:

- statisztikai adatok alapján elemzi a lakosság számának mozgását és megállapítja a különböző népességösszetételt;
- elemzi a lakosság számának növekedési előrejelzését és a várható következményeket;
- elkészíti a kiválasztott adatok grafikai prezentálását és megmagyarázza azokat;
- a település vagy ennek részeinek feltérképezése és képanyaga alapján megállapítja fejlődésüket, feladatukat, korukat és rendezettségüket;
- elemzi a településekről szerzett adatokat;
- különböző technikák és módszerek alkalmazásával megállapítja az egyes parasztgazdaság jellegzetességeit;
- vázlatot készít a gazdaság alaprajzáról, megállapítja a mezőgazdasági területek és a gazdasági épületek használatát;
- megállapítja a parasztgazdaság irányultságát és gépesítési felszereltségét;
- felméri a gazdaság jövőjét;
- feltérképezi az ipari övezeteket (utcákat) a településekben;
- adatokat gyűjt az ipari tevékenységek jellegzetességeiről (eredete, a telepítés ideje és oka, a piac terjedelme ...) és következtet a jövőbeni fejlődés lehetőségeiről;
- különböző gyárüzemekben megállapítja a foglalkoztatottak összetételét;
- megállapítja a telepítő tényezők hatását az ipar fejlődésére;
- elemzi az iparról gyűjtött adatokat és következtetést alkot az ipari fejlődés jövőjéről;
- ankétet készít az üzletek látogatóiról és elemzi az ott kapott adatokat;

- következtet a választott térség kereskedelmi tevékenységeinek jövőbeni fejlődéséről;
- különböző adatokat gyűjt és elemez egy idegenforgalmi központról vagy a turizmus fajtájáról;
- turisztikai prospektust készít egy kiválasztott helyről;
- források és irodalom alapján kideríti a település szerepét a közlekedésben;
- közúti forgalmat számol, térképet rajzol a forgalom sűrűségéről és felméri az utak terheltségét;
- elemzi a forgalomról összegyűjtött adatokat és elkészíti a lehetséges forgalmi módosítások javaslatát.

► Terepmunka a fenntartható fejlődés témaköreiből

A jelölt:

- gyűjti és elemzi az adatokat az ivóvízellátásról, a kommunális felszereltségről, fűtés fajtájáról, a hulladékkezelésről, valamint betekintést nyer a lakosság környezet iránti viszonyáról;
- feltérképezi az illegális személtlerakatokat, lefotózza őket, felbecsüli méreteiket és a hulladék leggyakoribb fajtáit.

6.1.2 Jegyzék

A tanár a 6.1.1 pontban foglalt célok alapján elkészíti a terepmunka és laboratóriumi gyakorlatok jegyzékét. Munkájánál figyelembe veszi a tartalmi, metodológiai és technikai sokszínűséget.

6.1.3 Ajánlások a beszámoló elkészítéséhez

A beszámoló legyen számítógéppel írva, legyen esztétikus és nyelviileg hibátlan. Terjedelme legyen 3-tól 5-oldal (a tartalmi része 2-4 oldal)

A beszámoló első oldalán a következő adatok legyenek:

- az iskola neve és székhelye,
- a beszámoló címe,
- a tanár neve és családi neve,
- a szerző neve és családi neve, az évfolyam és a beszámoló átadásának dátuma.

A beszámoló kötelezően tartalmazza a következő fejezeteket:

- Bevezető:
A bevezetőben a jelölt rögzíti a gyakorlat célját és szándékát, leírja végzésének területét, meghatározza végzésének idejét és más, a gyakorlat végzésének szempontjából fontos tényezőt.
- Munkamódszer és technika:
Leírja az adatok gyűjtésének és elemzésének módszerét és technikáját. Bemutatja a gyakorlat kivitelzésénél alkalmazott fontosabb forrásokat és irodalmat.
- Eredmények:
A jelölt az alkalmazott munkamódszerek és technikák alapján részletesen bemutatja eredményeit, megmagyarázza őket és grafika vagy táblázat segítségével prezentálja. Az eredményeket összehasonlítja a szakirodalomból már ismert adatokkal és ismeretekkel. A kép- és táblázati anyagot el kell látni sorszámokkal, képaláírással, szerzővel, illetve forrással és jelmagyarázattal.
- Befejezés:
Tartalmazza a fontosabb megállapítások kivonatát, eredményértékelést, utal alkalmazásukra és leírja saját benyomásait az elvégzett gyakorlatról.

- Forrás- és irodalomlajstrom:
A szerzők neve, illetve a címek ábécésorrendje alapján kell összeállítani. A jelöltnek meg kell nevezni minden alkalmazott forrást és irodalmat. A forrásokból és irodalmi kivonatokból átvett szövegeket következetesen, szószerint kell idézni (pl. a szövegben: Cunder 2001; a forrás- és irodalomlajstromban pedig: Cunder, K., és mások. 2001: Obča geografija. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana).

6.2 Tanulmányi kirándulás

A tanulmányi kirándulásra rendszerint a negyedik évfolyamban, a hazai környezeten (régión) kívül, Szlovéniában kerül sor, de a lehetőségek adottságának függvényében akár külföldön. Legalább 6 órát kell tartalmaznia. A tanár, az utirányt és a jelöltek számát figyelembe véve, elkészíti a tanulmányi kirándulás programját és az esetleges beszámolók címét.

6.2.1 Célja

A tanulmányi kirándulással sok olyan célt valósítunk meg, melyeket a tanteremben nem érhetnénk el. A jelöltek összehasonlítják elméleti tudásukat a közvetlen térbeni tapasztalatokkal, új információkra tesznek szert és bővítik addigi ismereteiket. A szakmai kirándulás lehetővé teszi a szociális és nevelési kompetenciák fejlesztését, valamint lehetőséget ad a tantárgyak közti kapcsolatok és az interdiszciplináris közreműködés mélyítésére.

6.2.2 Tartalom

A jelöltek megismerik és megerősítik a választott régió alapvető földrajzi- és egyéb jellegzetességeit, amelyek a 4.4 pontban rögzített vizsgatartalmakból és célokból erednek.

6.2.3 Ajánlások a beszámolók elkészítéséhez

A beszámoló legyen számítógéppel írva, legyen esztétikus és nyelvileg hibátlan. Terjedelme legyen 3-tól 5-oldal (a tartalmi része 2-4 oldal, mellékletek nélkül)

A beszámoló első oldalán a következő adatok legyenek:

- az iskola neve és székhelye,
- a beszámoló címe,
- a tanár neve és családi neve,
- a szerző neve és családi neve, az évfolyam és a beszámoló átadásának dátuma.

A beszámoló kötelezően tartalmazza a következő fejezeteket:

- Bevezető:
A jelölt a bevezetőben felsorolja a szakmai kirándulás célkitűzéseit, leírja az utat és az útvonalat berajzolja a mellékelt térképre.
- Tartalom:
A jelölt aprólékosan bemutatja a szakmai kiránduláson tárgyalt tartalmakat. A bemutató a terepen készített jegyzeteken, feladatlapokon és más segédanyagokon alapul. A feladatlapok és esetleges beszámolók a szakmai kirándulás előkészületeiből a beszámoló mellékleteit képezik.
- Befejezés:
Vsebuje osebne vtise o opravljeni strokovni ekskurziji in morebitno összehasonlító z domačo pokrajino.
- Forrás- és irodalomlajstrom:
A szerzők ábécé sorrendbe állított névsorából, illetve a művek címéből áll. A jelöltek kötelezően felsorolják az összes felhasznált forrást és irodalmat. A kivonatok és a forrásból és irodalomból szószerint átvett szövegeket következetesen kell idézniük (pl. a szövegben: Cunder 2001; a forrásművek- és

irodalomjegyzékben pedig: Cunder, K., és mások. 2001: Általános földrajz. Mladinska knjiga Kiadó. Ljubljana).

- Mellékletek:
Munkalapok, beszámolók és más segédanyag.

7 A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ JELÖLTEK

Az érettségi vizsgáról szóló törvény 4. szakasza kimondja, hogy az összes jelölt egyenlő feltételek közt tesz érettségi vizsgát. A sajátos nevelési igényű jelöltek részére, akiket megfelelő végzéssel irányítottak az adott képzési programba, indokolt esetben pedig más (sérült vagy beteg) jelöltek számára is – hiányosságuk, korlátaik, zavaruk mértékének megfelelően – módosítani kell az érettségi vizsga lebonyolításának, valamint tudásuk értékelésének módját.³

A következő módosítások lehetségesek:

1. az érettségi vizsgát két részben, két egymást követő időszakban teljesíthetik;
2. meghosszabbíthatják számukra az érettségi vizsga idejét (beleértve a szüneteket is, illetve több rövidebb szünetet iktathatnak be) és szükség esetén meg is szakíthatják a vizsgát;
3. módosíthatják számukra a vizsgaanyag formáját (pl. Braille-írás; nagyítás; a vizsgaanyag szövegének lemezre írása, a vizsgaanyag lemezre vétele);
4. külön helyiséget biztosíthatnak számukra;
5. megfelelően módosítják a vizsga körülményeit (erősebb világítás, az asztal megemelésének lehetősége...);
6. speciális segédeszközöket biztosítanak számukra (Braille-írógép, megfelelő írószerek, fóliák domború rajz készítéséhez);
7. a vizsgán más személy is segítségükre lehet (pl. az írásban vagy olvasásban, magyar jelnyelvi tolmács, vakok és gyengén látók segítője);
8. számítógépet használhatnak az olvasáshoz és/ vagy íráshoz;
9. módosíthatják számukra a szóbeli vizsgát és a hallás utáni értést mérő vizsgarészt (felmentés, szájról olvasás, jelnyelvre való fordítás);
10. módosíthatják az értékelést (pl. a jelölt betegségéből eredő vétségeket nem tekintjük hibának; az értékeléskor a külső értékelők együttműködnek a sajátos nevelési igényű jelöltekkel történő kommunikáció szakembereivel).

³ A szöveg az általános érettségi vizsga minden tantárgyára vonatkozik, és értelemszerűen kell alkalmazni az egyes vizsgák esetében.

8 IRODALOMJEGYZÉK

Az általános érettségi vizsgára való felkészülésben a jelöltek a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa által jóváhagyott tankönyveket és taneszközöket használják. A jóváhagyott tankönyvek és taneszközök jegyzéke a Középiskolai tankönyvkatalógusban található, amely a Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete honlapján (www.zrss.si) olvasható.

ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI TANTÁRGYI VIZSGAKATALÓGUS – FÖLDRAJZ
A Földrajz Általános Érettségi Országos Tantárgyi Bizottsága

A katalógust elkészítették:

Franco de Simone
Mária Gaál
Marjeta Hočevár
Ivanka Krek
dr. Darko Ogrin
Igor Šeruga
Vesna Vervega

Magyar nyelvre fordította:

Mária Gaál

A magyar fordítás lektora:

dr. Annamária Merényi

A vizsgakatalógus a Szlovén Köztársaság Köznevelési Szaktanácsa a 2010. május 27-i, 132. ülésén fogadta el, és a 2012. évi tavaszi vizsgaidőszaktól az új vizsgakatalógus hatályba lépéséig érvényes. A katalógus érvényességéről az adott évben az az évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik.

Izdal in založil

DRŽAVNI IZPITNI CENTER

Predstavnik: **mag. Darko Zupanc**

Szerkesztő: **Špela Majnik, dr. Andrejka Slavec Gornik, Joži Trkov**

© Državni izpitni center

Vse pravice pridržane.

Műszaki szerkeztő: Barbara Železnik Bizjak

Tördelés: Dinka Petje

Nyomda: Državni izpitni center

1. izdaja

Naklada: 50 izvodov

Ljubljana 2010

A katalógus ára: 4 EUR

A tudáskatalógus belső használatra készült.